

Woman in Development and Politics

Investigating the Level of Vulnerability of Women Compared to Men in the Era of Covid-19

Hossein Moshkabadi Mohajer¹, Zeinab Moshkabadi Mohajer²

1. Corresponding Author, PhD in Economics, Faculty of Administrative and Economic Sciences, Ferdowsi University, Mashhad, Iran. E-mail: h.m.mohajer@gmail.com
2. Master of Accounting, Faculty of Administrative and Economic Sciences, Ferdowsi University, Mashhad, Iran. E-mail: zmoshkabadi@gmail.com

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received: 15 July 2023

Received in revised form: 12

October 2023

Accepted: 31 October 2023

Published online: 5 July 2024

Keywords:*Covid-19,**Gender Difference,**Socio-Economic Factors,**Women.*

ABSTRACT

This study investigates the effect of socioeconomic factors on income, savings and employment status during the outbreak and spread of Covid-19, with a focus on gender segregation between two groups of women and men.

The data for this article were gathered through the administration of questionnaires. SPSS software was utilized to analyze the regressions related to the status of income, savings, and employment. The investigation encompasses a statistical population of 1093 individuals, of which 523 are women and 570 are men at the 95% confidence level, the results of the regression analysis indicate that households with more members, tenants, and older individuals have all experienced a decline in income and savings, with males being disproportionately affected. Enhancing socioeconomic status, education, and income class has the potential to mitigate the detrimental effects of Corona. Specifically, women experience a greater reduction in damage than males in this regard. Among different jobs, self-employed jobs were disproportionately impacted by Corona than government and salaried positions. Given the significance of employment in both the public and private sectors within Iranian society, it was deliberated in this domain. In this regard, females have incurred a greater number of occupational injuries and losses than males. Hence, it can be asserted that employed women hold occupations that are more precarious in nature compared to employed men, and in times of emergencies such as the Covid-19 pandemic crisis, they will endure a greater degree of occupational harm.

Cite this article: Moshkabadi Mohajer, H., & Moshkabadi Mohajer, Z. (2024). Investigating the level of vulnerability of women compared to men in the era of Covid-19. *Women in Development and Politics*, 22(2), 539-563. DOI: <https://doi.org/10.22059/jwdp.2023.362047.1008355>

© The Author(s).

Publisher: The University of Tehran Press.

DOI: <https://doi.org/10.22059/jwdp.2023.362047.1008355>

انتشارات دانشگاه تهران

زن در توسعه و سیاست

بررسی میزان آسیب‌پذیری زنان در مقایسه با مردان در دوران کووید-۱۹

حسین مشک‌آبادی مهاجر^۱، زینب مشک‌آبادی مهاجر^۲۱. نویسنده مسئول، دکتری اقتصاد، دانشکده علوم اداری و اقتصادی، دانشگاه فردوسی، مشهد، ایران. رایانامه: h.m.mohajer@gmail.com۲. کارشناس ارشد حسابداری، دانشکده علوم اداری و اقتصادی، دانشگاه فردوسی، مشهد، ایران. رایانامه: zmshkabadi@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	در مقاله حاضر با استفاده از مدل رگرسیون پروبیت تأثیر عوامل جمعیت‌شناختی بر وضعیت درآمد، پس‌انداز و اشتغال بعد از دوران کرونا نسبت به قبل از آن در مشهد براساس تفکیک جنسیتی، بین دو گروه زنان و مردان سنجش شد. داده‌ها به روش پرسشنامه‌ای و به صورت آنلاین جمع‌آوری و رگرسیون‌های مربوط به وضعیت درآمد، پس‌انداز و اشتغال با استفاده از نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل شدند. حجم نمونه شامل ۱۰۹۳ نفر بود که از این تعداد ۵۲۳ نفر زن و ۵۷۰ نفر مرد بودند. نتایج پس از تحلیل رگرسیون در سطح اطمینان ۹۵ درصد، حاکی از آن است که افراد با سن بالاتر، مستأجران و خانوارهایی که تعداد اعضای بیشتری دارند دچار کاهش درآمد و پس‌انداز بیشتری شدند که در این بین مردان بیش از زنان آسیب دیدند. با بهبود طبقه درآمدی، تحصیلات و موقعیت اقتصادی اجتماعی می‌توان از آسیب‌های ناشی از کرونا کاست که در این زمینه، میزان کاهش در آسیب زنان نسبت به مردان مقدار بیشتری است. مشاغل آزاد و حقوق‌بگیران بخش خصوصی کاهش بیشتری در درآمد، پس‌انداز و بدتر شدن وضعیت شغلی خود مشاهده کردند که در بین شاغلان، زنان شاغل بیش از مردان شاغل دچار زیان ناشی از کرونا شدند. همچنین براساس نتایج مطالعه با ارتقای طبقه درآمدی، تحصیلات و بهبود موقعیت اقتصادی-اجتماعی، زنان نسبت به مردان، بهبود بیشتری در وضعیت شغلی، درآمدی و پس‌اندازی خود مشاهده می‌کنند.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۴/۲۴	
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰	
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۰۹	
تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۴/۱۵	
کلیدواژه‌ها:	
تفاوت جنسیتی، زنان، عوامل اقتصادی-اجتماعی، کووید-۱۹.	

استناد: مشک‌آبادی مهاجر، حسین و مشک‌آبادی مهاجر، زینب (۱۴۰۳). بررسی میزان آسیب‌پذیری زنان در مقایسه با مردان در دوران کووید-۱۹. زن در توسعه و

سیاست، ۲۳ (۲)، ۵۳۹-۵۶۳. DOI: <https://doi.org/10.22059/jwdp.2023.362047.1008355>DOI: <https://doi.org/10.22059/jwdp.2023.362047.1008355>

© نویسندگان.

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران.

۱. مقدمه

در ایران اولین مورد از ویروس کرونا در ۳۰ بهمن ۱۳۹۸ در شهر قم گزارش شد و از آن زمان تاکنون (۲۳ فروردین ۱۴۰۲) طبق آمار رسمی بالغ بر ۷/۵۹ میلیون نفر به این بیماری مبتلا شدند که از این تعداد، ۱۴۵ هزار نفر جان خود را از دست دادند (World Health Organization, 2023).

نابرابری جنسیتی یک چالش در کشورهای ثروتمندتر و فقیرتر است (Duflo, 2012: 1057). گزارش اخیر سازمان ملل نشان می‌دهد که به‌طور متوسط، ۱۸ درصد از زنان و دختران ۱۵ تا ۴۹ ساله در ۱۲ ماه گذشته از زمان تحقیق، خشونت فیزیکی یا جنسی را تجربه کرده‌اند، اما شیوع آن در کشورهای کمتر توسعه‌یافته حتی بیشتر است (United Nations, 2019: 68). راه‌حل‌های شناخته‌شده برای این چالش، توانمندسازی مالی زنان و ایجاد فرصت‌های شغلی مولد برای آن‌هاست. در واقع، اقتصادی که به‌طور پیوسته در حال رشد و تنوع‌فزاینده است می‌تواند شغل‌هایی را در بخش‌های مختلف مانند بهداشت و خدمات ایجاد کند تا در این بین، فرصت‌هایی برای بهبود وضعیت زنان ایجاد شود. اما شیوع کووید-۱۹ اختلالات بی‌سابقه‌ای را در اقتصادهای جهانی ایجاد کرده است که به‌نوبه خود منجر به کاهش درآمد و نرخ بالای بیکاری شده است. یک مطالعه اخیر این احتمال را مطرح می‌کند که این اثرات منفی می‌تواند پیشرفت جهانی در کاهش فقر را در ۳۰ سال گذشته از بین ببرد (Sumner, Hoy, & Juarez, 2020: 43). حال این پرسش مطرح می‌شود که در شرایط حاضر آیا باید منتظر اثرات مضر مشابهی بر نابرابری جنسیتی باشیم، به‌ویژه از نظر نتایج اقتصادی مانند درآمد، پس‌انداز و از دست دادن شغل؟ این پرسشی است که مقاله حاضر به دنبال پاسخگویی به آن است. اثرات خالص بر درآمد و نرخ اشتغال زنان نسبت به مردان می‌تواند پرسشی باشد که نیاز به پاسخی تجربی^۱ در این زمینه دارد (Alon et al., 2020). برخی شواهد محدود اخیر نشان می‌دهد که همه‌گیری کووید-۱۹ می‌تواند چشم‌انداز بازار کار زنان را بیشتر از مردان در ایالات متحده (Cajner et al., 2020) و بریتانیا (Hupkau & Petrongolo, 2020) تحت تأثیر قرار دهد. در حال حاضر مطالعات بسیار کمی در مورد این همه‌گیری وجود دارد و تنها استثنایی که تحلیل عمیق‌تری ارائه می‌کند، تحقیق آدامز پراسل و همکاران است که نشان می‌دهد زنان به‌طور قابل‌توجهی بیشتر در معرض از دست دادن شغل خود در ایالات متحده و بریتانیا هستند، اما در آلمان خلاف این نتیجه مشاهده شد. آن‌ها همچنین مشاهده می‌کنند که زنان شاغل، در مقایسه با مردان شاغل در دوران کرونا در هر سه کشور آمریکا، بریتانیا و آلمان کاهشی در درآمد خود تجربه

1. Empirical

نمی‌کنند (Adams-Prassl et al., 2020). به این ترتیب بررسی این موضوع در ایران که کشوری در حال توسعه است و مقایسه آن با نتایج حاصل در کشورهای توسعه یافته، خالی از لطف نیست. هدف ما از این پژوهش، پرکردن این شکاف در ادبیات موضوع و بررسی تأثیرات کووید-۱۹ بر نابرابری جنسیتی در درآمد، پس‌انداز و وضعیت شغلی با استفاده از داده‌های خرد غنی از یک نظرسنجی است. این نظرسنجی در طول همه‌گیری کووید-۱۹ در شهریور ۱۴۰۰ اجرا شد.

۲. پیشینه پژوهش

۲-۱. پیشینه نظری

براساس پژوهش‌های دالی و ویلیامز (۲۰۰۲)، اکوب و اسمیت (۱۹۹۹) و سایر امانیان و کاواچی (۲۰۰۴)، بررسی ارتباط بین سلامت و شاخص‌های موقعیت اقتصادی و اجتماعی مانند درآمد، اشتغال و تحصیلات، این نتیجه عمومی را در برداشته که موقعیت اقتصادی و اجتماعی بالاتر با سلامت بهتر و عمر طولانی‌تر مرتبط است؛ چرا که احتمال به تأخیر انداختن درمان‌گری در بیماران دارای موقعیت اقتصادی و اجتماعی پایین به دلایل ذیل بیشتر است: اول آنکه، اطلاعات آن‌ها در مورد بیماری کمتر از افرادی است که از موقعیت اقتصادی-اجتماعی بالاتر و تحصیلات بیشتری برخوردارند و دوم، رابطه طولانی مدت با یک پزشک برقرار نمی‌کنند و بالاخره بدون انجام توصیه‌های درمانی، پزشک معالج را تغییر می‌دهند. همچنین دالی و ویلیامز، در بررسی ارتباط بین شاخص‌های موقعیت اقتصادی و اجتماعی با بیماری جسمانی دریافتند که رفاه و درآمد فعلی خانواده، شاخص‌های موقعیت اقتصادی-اجتماعی ثابتی هستند و در مورد زنان در مقایسه با مردان و در مورد نوجوانان در مقایسه با سالمندان از اهمیت بیشتری برخوردارند (Bazazian & Rajaei, 2007).

برخی از پژوهش‌ها نشان می‌دهند که ارتباط بین شاخص‌های موقعیت اقتصادی-اجتماعی و سلامت در زنان بیشتر از مردان است. اسچون (۲۰۰۲) و دالی و ویلیامز (۲۰۰۲)، معتقدند که نابرابری‌های اقتصادی-اجتماعی منجر به نابرابری در تحصیلات و شغل و درآمد بین زنان و مردان می‌شود. تعیین‌کننده‌های سلامت روانی در حیطه اشتغال مانند فشارها و ویژگی‌های حرفه‌ای، سطح پایین مهارت در کار، الزامات شغلی فراوان، منابع شخصی محدود، ناکامی و تبعیض در محیط کار، همه می‌توانند منجر به آشفتگی روانی شوند و این عوامل در طولانی مدت برای سلامت مضرند و می‌توانند بیماری‌های قلبی-عروقی، غیبت از کار و فشار را در پی داشته باشند. در بررسی‌هایی که درباره تأثیر خانواده، کار و شرایط مادی بر سلامت انجام شده‌اند به این نتیجه رسیده‌اند که سلامت ضعیف در بین زنان نه فقط مربوط به موقعیت حرفه‌ای، سطح کار و مالکیت منزل (مانند مردان)

است، بلکه به موقعیت والدینی و زناشویی نیز بستگی دارد. مهم‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های سلامت خوب در زنان و مردان در مقوله‌های درآمد بالا، کار تمام‌وقت، مراقبت از خانواده و داشتن سطوح بالای حمایت اجتماعی قرار دارند. همچنین از نظر کوهن (۲۰۰۴)، نابرابری درآمد با تفاوت در ابتلا به بیماری و ارزیابی شخصی زنان از وضعیت جسمانی مرتبط است. وی نتیجه می‌گیرد که عوامل اقتصادی-اجتماعی نقش مهمی در سلامت زنان ایفا می‌کنند اما زمانی زنان در خطر بیشتری هستند که علائم افسردگی را نیز داشته باشند (Bazazian & Rajaei, 2007).

تبعیض جنسیتی و فقر دارای تاریخچه‌ای طولانی است که همواره زنان نسبت به آن نارضایتی داشته‌اند که در این زمینه می‌توان به کارهای گروسبرد-شچمن و نئومن (۱۹۸۸)، دپو و پرایس (۲۰۱۸) و بتی، منگیاواچی و پیکولی (۲۰۲۰)، اشاره داشت. شیوع بیماری همه‌گیر کووید-۱۹ نگرانی‌های فزاینده‌ای را در این زمینه به همراه داشته است و طبق تحقیقات آلون، دوپک، رمزی و تریتلت (۲۰۲۰) و همچنین ونهام، اسمیت و مرگان (۲۰۲۰)، با توجه به اینکه بازارهای کار و تعهدات خانوادگی اغلب زنان را در رقابت با مردان در جبهه اقتصادی محدود می‌کنند، احتمالاً در وضعیت حاضر نابرابری‌های جنسیتی موجود تشدید خواهد شد. ونهام و همکاران اذعان کردند که اثر متفاوت کووید-۱۹ بر - زنان از تفاوت در وضعیت استخدام ناشی می‌شود که در آن بیشتر زنان درگیر مراقبت‌های غیررسمی در خانه با پیامدهای محدود کردن فرصت‌های کاری و اقتصادی خود هستند.

۲-۲. پیشینه تجربی

۲-۲-۱. مطالعات داخلی

سلیمی‌فر، سیفی و مشک‌آبادی مهاجر (۱۴۰۱) در مقاله تأثیرات شیوع کووید-۱۹ بر پس‌انداز افراد در مشهد با تمرکز بر اقتصاد مقاومتی با استفاده از روش پرسشنامه و استفاده از مدل رگرسیون پروبیت، تأثیر عوامل جمعیت‌شناختی را بر میزان تغییرات پس‌انداز بعد از دوران کرونا نسبت به قبل از آن اندازه‌گیری کردند. نتایج حاکی از آن است که افراد با سن بالاتر، مشاغل غیر حقوق‌بگیر، کارکنان مستقل و افراد شاغل در بخش خصوصی، مستأجران، پایین‌ترین طبقه اقتصادی-اجتماعی و افراد با تحصیلات پایین‌تر، کاهش پس‌انداز بیشتری داشته‌اند. همچنین در دوران کرونا، دولت کمترین و خانواده بیشترین میزان حمایت از افراد را انجام داده‌اند که با بررسی معناشناسی صحیح و رعایت شرایط و الزامات اقتصاد مقاومتی می‌توان با افزایش نقش حمایتگری دولت و دیگر نهادهای حامی، ضربه‌پذیری اقتصاد را در مواقع بروز شوک‌های خارجی افزایش داد و از بروز خسارت‌های بیشتر جلوگیری به عمل آورد. تفاوت عمده این مقاله با مقاله حاضر در این است که در مقاله حاضر

بررسی‌های انجام شده به تفکیک جنسیت انجام گرفته و سعی شده تا با شناسایی آسیب‌پذیری زنان در مقایسه با مردان، راهکارهایی را برای کاهش این آسیب‌ها ارائه کند.

شیردل، حامی کارگر و سهراب‌زاده (۱۴۰۰)، در مقاله کرونا و چالش‌های خانواده: مطالعه پدیدارشناسی تجربه زیسته جوانان سیستان و بلوچستان، با رویکرد کیفی و روش پدیدارشناسی به این نتیجه رسیدند که در همه‌گیری کرونا، از یک‌سو خانواده‌ها به واسطه قرنطینه خانگی و کاهش تعاملات خانوادگی و مراسمات آیینی با کاهش کنش‌های ارتباطی مواجه و از سوی دیگر با رشد ارتباطات مجازی و با افزایش کنش‌های ارتباطی میان اعضا روبه‌رو بودند. همچنین در ابتدای همه‌گیری، با بالا رفتن میزان حضور تمام اعضا در خانه، تضادها در خانواده‌ها پررنگ‌تر شد و انواع خشونت خانگی میان اعضا گسترش یافت. بیماری کرونا با تمام تهدیدهایی که برای سلامت عمومی جامعه و نیز سلامت جسمانی خانواده‌ها به همراه داشت، با رشد اختلالات اضطرابی نیز همراه بود. گذشته از این با وقوع بحران‌های اقتصادی ناشی از کرونا، خانواده‌ها با مشکلات معیشتی و آسیب‌های شغلی روبه‌رو شدند.

۲-۲-۲. مطالعات خارجی

بیلند^۱ و همکاران (۲۰۲۲)، در مقاله‌ای تأثیر کووید-۱۹ را بر بازار کار و سلامت روان در کانادا بررسی کردند. آن‌ها مشاهده کردند که سلامت روان در میان زنان و کارگران با تحصیلات پایین‌تر، بسیار کمتر است.

حقیقی و بهالو^۲ (۲۰۲۱)، در مقاله‌ای تحت عنوان ارزیابی تأثیرات کووید-۱۹ در ایالات متحده، با استفاده از مدل تأثیر فوری تولیدات محلی کشاورزی IMLAP به دنبال تعیین مقدار اثرات بهره‌وری نیروی کار در محصولات زراعی و دامی با توجه به آسیب‌پذیری ناهمگن کارگران مختلف مزرعه بودند. آن‌ها تولیدی را اندازه‌گیری کردند که به علت کووید-۱۹ محقق نشده بود. در این تحقیق تأثیرات بالقوه کووید-۱۹ بر روی کشاورزی در ایالات متحده برای هر شهرستان با تمرکز ویژه بر تولیدکنندگان زن، اسپانیایی‌تبار، سیاهپوست و آمریکایی آفریقایی‌تبار در مقیاس کوچک بررسی شد؛ یافته‌ها نشان داد که در تمام شهرستان‌ها محصولات کشاورزی از منفی ۱/۱۸ درصد تا ۷/۱۴ درصد از کل تولیدات متغیر است. همچنین شهرستان‌هایی که تعداد بیشتری مزارع در مقیاس کوچک را کشاورزان غیر سفیدپوست و زنان اداره می‌کنند بیشترین آسیب‌پذیری را در برابر کووید-۱۹ دارند. همچنین استدلال می‌کنند که

1. Beland et al.

2. Haqiqi & Bahalou

سیاست‌های محرک و بسته‌های حمایتی باید این تولیدکنندگان را هدف قرار دهند تا اطمینان حاصل شود که از معیشت آن‌ها محافظت شود. یافته‌های تحقیق حاکی از آن بود که رشد بهره‌وری (پیشرفت‌های فناوری) و تجارت بین‌المللی می‌تواند تأثیرات منفی بیماری‌های همه‌گیر را از بین ببرد.

وایزر و بایندی^۱ (۲۰۲۱) در مقاله «تأثیر جنبه‌های شهری، اجتماعی-اقتصادی و زیست‌محیطی بر موارد کووید-۱۹ و مرگ و میر: یک پرونده چندشهری در جنگل آتلانتیک برزیل»، با انتخاب جمعیت، تراکم، مساحت ساخته‌شده مطلق و نسبی به‌عنوان پارامترهای شهرنشینی و متوسط درآمد سرانه، افراد آسیب‌پذیر در برابر فقر نسبی، میزان بی‌سوادی جمعیت ۱۸ سال به بالا به‌عنوان پارامترهای اقتصادی-اجتماعی و همچنین پوشش مطلق و نسبی جنگل، پوشش گیاهی مطلق و نسبی به‌عنوان پارامترهای زیست‌شناسی، همبستگی قوی بین کووید-۱۹ و شهرنشینی مشاهده کردند.

سانیکراهی و همکاران^۲ (۲۰۲۰)، در مقاله‌ای تحت عنوان بررسی ارتباط بین ترکیب اجتماعی-جمعیتی و کووید-۱۹ در منطقه اروپا با رویکرد رگرسیونی، با استفاده از داده‌های مربوط به ۳۱ کشور اروپایی تأثیر ۲۸ متغیر مهم اجتماعی-جمعیتی و همچنین درآمد و فقر را بر تعداد موارد مرگ ناشی از کووید-۱۹ و همچنین بر تعداد موارد ابتلا به کووید-۱۹ را تخمین زده‌اند.

چی بوکاری و همکاران^۳ (۲۰۲۰)، تأثیر کووید-۱۹ بر روی فقر و استاندارد زندگی در غنا را از طریق نظرسنجی آنلاین و مصاحبه تلفنی با ۳۹۰۵ خانوار بررسی کردند. در این تحقیق، نتایج نشان داد کووید-۱۹ به‌طور قابل توجهی فقر خانوارها را افزایش داده و سطح زندگی را بدتر کرده است. همچنین نتایج نشان داد روستاییان و زنان بیشتر در معرض آسیب قرار دارند و نابرابری‌های جنسیتی و مکانی در مورد کووید-۱۹ وجود دارد.

جنسنز و همکاران^۴ (۲۰۲۰)، در مقاله‌ای با عنوان «اثرات کوتاه‌مدت اقتصادی کووید-۱۹ بر خانوارهای با درآمد پایین در روستاهای کنیا» به این موضوع پرداختند که چگونه خانوارهای کم‌درآمد در روستاهای کنیا با عواقب اقتصادی فوری همه‌گیری کرونا کنار آمده‌اند. در این مقاله با استفاده از رگرسیون اثرات ثابت در سطح خانوار^۵ نتیجه‌گیری شد که درآمد حاصل از کار تقریباً به یک‌سوم کاهش و درآمد حاصل از هدایا و حواله‌ها پس از شیوع همه‌گیری، بیش از یک‌سوم کاهش یافته است، با وجود این، هزینه‌های خانوار برای غذا در سطح قبل از کووید-۱۹ باقی مانده است. همچنین آن‌ها شواهدی

1. Viezzer & Biondi

2. Srikanta Sannigrahi

3. Chei Bukari

4. Wendy Janssens

5. Based on household-level fixed-effects regressions

نیافتند که نشان دهد خانوارها از طریق افزایش وام، فروش دارایی یا برداشت پس انداز با درآمد کمتری کنار آمده‌اند. در عوض خانوارها کمتر هدیه و حواله داده‌اند، پول کمتری به دیگران قرض داده‌اند و بازپرداخت وام را به تعویق انداخته‌اند. علاوه بر این، آن‌ها به میزان قابل توجهی هزینه‌های مدرسه و حمل و نقل را متناسب با تعطیلی مدارس و محدودیت‌های سفر کاهش دادند؛ بنابراین علی‌رغم تأمین معیشت زندگی، خانوارها موفق شدند هزینه‌های غذا را در حد پایین نگه دارند، اما این امر به قیمت کاهش تسهیم غیررسمی ریسک و حمایت اجتماعی بین خانوارها انجام گرفت.

دانگ^۱ (۲۰۲۰)، در یک پژوهش با عنوان «نابرابری جنسیتی در طی شیوع کووید-۱۹: درآمد، مخارج، پس انداز و ازدست‌دادن شغل» با استفاده از داده‌های یک نظرسنجی از شش کشور مختلف چین، کره، ژاپن، ایتالیا، انگلیس و چند ایالت از آمریکا، به این نتیجه رسید که زنان ۲۴ درصد بیشتر از مردان شغل خود را از دست می‌دهند. همچنین زنان ۵۰ درصد بیشتر از مردان درآمد کار خود را از دست می‌دهند. شاید به دلیل این نگرانی‌ها زنان تمایل دارند مصرف فعلی خود را کاهش و پس‌انداز خود را افزایش دهند.

۳. روش‌شناسی پژوهش

روش تحقیق در این پژوهش، پیمایش است و از پرسشنامه به‌عنوان ابزار گردآوری اطلاعات برای پاسخ به سوالات مقاله استفاده شده است. جامعه آماری متشکل از افراد ساکن در مشهد بود به‌نحوی که از هر سه منطقه درآمدی بالا، متوسط و پایین (براساس تقسیم‌بندی حوزه‌های درآمدی از سوی شهرداری مشهد) در نمونه به تعداد کافی حضور داشتند. جمعیت مشهد براساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، ۳/۱ میلیون نفر است و در سال ۱۴۰۰، ۳/۵ میلیون نفر برآورد می‌شود.

حجم بهینه نمونه در سطح اطمینان ۰/۹۵ مساوی با ۳۸۶ نفر خواهد بود که با ۱۰ درصد بیش‌برآورد ۴۰۰ نفر در نظر گرفته خواهد شد. با توجه به اینکه روش نمونه‌گیری به‌صورت تصادفی ساده انجام می‌گیرد و پرسشنامه‌ها به‌صورت آنلاین توزیع شدند، حجم نمونه به‌قدری افزایش داده شده است (۱۰۹۳ نفر) تا تمام طبقات درآمدی، همان مناطق سه‌گانه درآمدی بالا، متوسط و پایین مشهد را پوشش دهند. پرسشنامه در شهریور ۱۴۰۰ بین پاسخ‌دهندگان به‌صورت آنلاین توزیع و پاسخ‌ها جمع‌آوری شد.

روایی محتوایی این پژوهش با کسب نظرات خبرگان و اجرای آزمایشی آن برای گروهی از جامعه آماری بررسی شده است. به‌منظور انجام روایی صوری این پژوهش، پس از تنظیم پرسشنامه با کسب

نظرات خبرگان در این زمینه، به منظور هم‌راستابودن سؤالات پرسشنامه با فرضیات پژوهش، پرسشنامه توسط کارشناس آمار و همچنین استاد جامعه‌شناسی بررسی شد. به منظور بررسی روایی سازه که میزان توانایی آزمون در اندازه‌گیری صفت را معین می‌کند، این فرضیه را که ماتریس همبستگی داده‌ها در جامعه برابر با صفر نیست با استفاده از آزمون کرویت بارتلت^۱ و کایزر-مایر-اولکین^۲ بررسی کردیم. به بیان دیگر، آزمون بارتلت، این فرضیه را که ماتریس همبستگی‌های مشاهده‌شده متعلق به جامعه‌ای با متغیرهای ناهمبسته است، می‌آزماید.

جدول ۱. آزمون کرویت بارتلت

۰/۱۶۴		آزمون کایزر-مایر-اولکین
۴۵۶/۹۴	کای-دو	آزمون بارتلت
۰/۰۰۰۱	سطح اطمینان	

منبع: محاسبات تحقیق

در پژوهش حاضر مشخصه آزمون کرویت بارتلت (۴۵۶/۹۴) در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنادار است که نشان می‌دهد ماتریس همبستگی داده‌ها در جامعه صفر نیست. برای محاسبه ضریب قابلیت اعتماد (پایایی) ابزار اندازه‌گیری شیوه‌های مختلفی به کار برده می‌شود. از آن جمله می‌توان به روش آلفای کرونباخ^۳ اشاره کرد. این روش برای محاسبه هماهنگی درونی ابزار اندازه‌گیری از جمله پرسشنامه‌ها یا آزمون‌هایی که خصیصه‌های مختلف را اندازه‌گیری می‌کنند به کار می‌رود. در پرسشنامه حاضر، ضریب آلفای کرونباخ کل پرسشنامه ۰/۸۲۵ به دست آمده و در سطح مناسبی قرار دارد؛ بنابراین قابلیت اعتماد (پایایی) این پرسشنامه کاملاً مورد تأیید است. به منظور بررسی تأثیر کرونا بر وضعیت شغلی، درآمدی و پس‌اندازی، پس از طراحی پرسشنامه به صورت وضعیت قبل و بعد، از آمار توصیفی برای برجسته‌سازی ویژگی‌های اقتصادی-اجتماعی پاسخ‌دهندگان (شامل سن، جنسیت، تحصیلات و تعداد افراد تحت تکفل در خانواده) استفاده شد. از مدل رگرسیون پروبیت برای برآورد عوامل تعیین‌کننده اینکه آیا وضعیت شغلی، درآمدی و پس‌اندازی یک پاسخ‌دهنده تحت تأثیر بحران کووید-۱۹ قرار گرفته است یا خیر استفاده می‌شود که برای مقایسه تفاوت جنسیتی هر کدام از رگرسیون‌های فوق به تفکیک زن و مرد برآزش شده‌اند.

1. Bartlett test of Sphericity
2. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)
3. Cronbach

اختلالات ناشی از کووید-۱۹ در فعالیتهای کسب و کار (اختلال در درآمد، اشتغال و...) در چندین گزارش دیده شده‌اند مانند، گزارش سازمان کار (International Labor Organization, 2020:33-48)، پژوهش وس، مارتین و لابورت (Vos, Martin & Laborde, 2020: 4-18) و بانک جهانی (World Bank, 2020: 14-38).

با توجه به گزارش‌های ارائه شده در مورد اختلالات ناشی از کووید-۱۹ در فعالیتهای کسب و کار و همچنین مبانی نظری و تحقیقات انجام شده پیرامون موضوع و نوع داده‌های مقاله و چگونگی کسب مقادیر پیشنهادی و همچنین هدف مقاله و پاسخگویی به سؤالات مقاله؛ به پیروی از کانسیم و همکاران (۲۰۲۰: ۱۱۴)، جنسنز و همکاران (۲۰۲۰: ۱۲۷) و همچنین چی بوکاری و همکاران (۲۰۲۰: ۸۸)، مدل تجربی^۱ به صورت زیر بیان می‌شود:

$$y_i = \alpha_i + \beta A_i + \gamma B_i + \theta C_i + \lambda D_i \quad \text{رابطه (۱)}$$

در پژوهش حاضر به منظور بررسی و آزمون فرضیات از رگرسیون پروبیت استفاده شده است. سه مدل رگرسیونی در نظر گرفته شده است، در رگرسیون اول میزان تأثیر متغیرهای مستقل بر کاهش درآمد در دوران کرونا سنجش شده است. در رگرسیون دوم میزان تأثیر متغیرها بر وضعیت پس‌انداز در دوران کرونا سنجیده شده و در رگرسیون سوم میزان تأثیر متغیرها بر وضعیت اشتغال در دوران کرونا اندازه‌گیری شده است.

y_i : متغیر نتیجه دوتایی برای پاسخ‌دهنده است.

در رگرسیون اول، متغیر وابسته که با y نمایش داده می‌شود مقدار یک می‌گیرد اگر درآمد پاسخ‌دهنده تحت تأثیر کووید ۱۹ قرار گرفته باشد (که می‌تواند شامل زیان کامل شغلی و تعطیلی، کاهش درآمد و تأخیر در دریافت درآمد باشد) و در غیر این صورت صفر. بدین صورت که با طراحی پرسشنامه به صورت وضعیت قبل و بعد کووید، از پاسخ‌دهنده راجع به درآمد وی سؤال می‌شود که اگر دچار زیان شغلی، کاهش درآمد و یا تأخیر در دریافت درآمد در طی همه‌گیری کووید-۱۹ شده باشد (در واقع از این بحران همه‌گیری دچار زیان شده باشد) متغیر y مقدار یک و در غیر این صورت صفر می‌گیرد.

در رگرسیون دوم، متغیر وابسته یک می‌گیرد اگر پس‌انداز پاسخ‌دهنده بدتر شده باشد (که می‌تواند شامل کاهش سپرده‌های دیداری و غیر دیداری باشد) و در غیر این صورت صفر. در این مورد، درباره وضعیت پس‌انداز پاسخ‌دهنده، قبل و بعد از بحران همه‌گیری کووید-۱۹ سؤال شده است که در صورت بدتر شدن وضعیت پس‌انداز وی، متغیر y مقدار یک و در غیر این صورت صفر می‌گیرد.

در رگرسیون سوم، متغیر وابسته، مقدار یک می‌گیرد اگر اشتغال پاسخ‌دهنده بدتر شده باشد (که می‌تواند شامل بیکاری، کاهش فعالیت‌های شغلی و کاهش تعداد روزهای کار باشد) و در غیر این صورت صفر. به این صورت که وضعیت اشتغال پاسخ‌دهنده را قبل و بعد از کووید از طریق پرسش‌هایی نظیر بیکاری، کاهش فعالیت‌های شغلی و کاهش تعداد روزهای کار مورد پرسش قرار می‌دهیم و در صورتی که پاسخ‌دهنده به‌طور منفی از بحران همه‌گیری کووید-۱۹ تأثیر پذیرفته باشد متغیر y مقدار یک و در غیر این صورت صفر می‌گیرد.

A: منابع اصلی درآمد که طبق طبقه‌بندی مرکز آمار به سه بخش اصلی تقسیم می‌شود:

۱. درآمد پولی اعضای شاغل خانوار از مشاغل حقوق‌بگیری که به سه دسته بخش خصوصی، بخش تعاونی و بخش عمومی تقسیم می‌شود.
۲. درآمد پولی اعضای شاغل خانوار از مشاغل غیر حقوق‌بگیر (آزاد) که به سه دسته کارفرما، کارکن فامیلی و کارکن مستقل تقسیم می‌شود.
۳. درآمدهای متفرقه خانوار.

B: طبقه درآمدی که براساس تقسیم‌بندی حوزه‌های درآمدی شهرداری مشهد به سه منطقه درآمدی بالا، متوسط و پایین تقسیم‌بندی می‌شود. بدین صورت که مناطقی مانند سجاد، احمدآباد و کیل‌آباد به‌عنوان مناطق با درآمد بالا، مناطق قاسم‌آباد، الهیه و مناطق مرکزی مشهد به‌عنوان مناطق با درآمد متوسط و مناطق گلشهر، سیدی، رسالت و طبرسی دوم به‌عنوان مناطق با درآمد پایین هستند.

C: برداری از خصوصیات فردی و خانوادگی (شامل سن، جنسیت، تحصیلات و تعداد افراد تحت تکفل در خانواده).

D: دریافت وام و کمک‌های بلاعوض.

با توجه به اینکه برخی از متغیرهای فوق مانند جنس، شغل، طبقات درآمدی و... میانگین عددی ندارند، نمی‌توانند وارد رگرسیون شوند بنابراین برای استفاده از رگرسیون در این تحقیق از کدگذاری تصنعی و معادل میانگین استفاده شده است (Kerlinjer, 2019: 160-161).

۴. یافته‌های پژوهش

۴-۱. یافته‌های توصیفی

با توجه به حجم نمونه بررسی شده و طبق نتایج به‌دست‌آمده، حدود ۴۸ درصد از نمونه را زنان و ۵۲ درصد را مردان تشکیل داده‌اند و از تعداد ۵۵۶ نفر که وضعیت شغلی خود را شاغل انتخاب کرده‌اند، ۱۸۷ نفر زن و ۳۶۹ نفر مرد هستند و همچنین از تعداد ۳۲۳ نفر که وضعیت شغلی خود را بیکار به

علت سایر عوامل انتخاب کرده‌اند، ۲۱۷ نفر زن و ۱۰۶ نفر مرد هستند. ۳۵ درصد زیر دیپلم و ۶۵ درصد دارای تحصیلات دانشگاهی‌اند. ۷۱/۵ درصد متأهل و ۲۸/۵ درصد مجرد هستند. ۳۳ درصد مستأجر و ۶۷ درصد مالک‌اند یا در منزل پدری سکونت دارند. ۲۵ درصد در مناطق با درآمد پایین، ۴۰ درصد با درآمد متوسط و ۳۵ درصد در مناطق با درآمد بالا سکونت دارند.

۲-۴. یافته‌های استنباطی

۲-۴-۱. بررسی وضعیت درآمدی بین دو گروه مردان و زنان

با توجه به مدل ۱ و متغیرهای تعریف‌شده، پس از تخمین مدل اول که مربوط به رگرسیون پروبیت درآمد گروه نمونه است، جدول ۲ خلاصه نتایج را نشان می‌دهد. با توجه به اینکه ۷۲ درصد دسته‌بندی مشاهدات به وسیله مدل در گروه صحیح قرار دارد و مدل دارای ۲۸ درصد خطا یعنی کمتر از ۴۰ درصد است، مدل مناسب به نظر می‌رسد (Suri, 2014: 1200-1201).

جدول ۲. برآورد مدل رگرسیون پروبیت وضعیت درآمدی بین دو گروه مردان و زنان

متغیر وابسته: درآمد							
مرد			زن			پارامتر	متغیرهای مستقل
سطح معناداری	اثر	ضرایب	سطح معناداری	اثر	ضرایب		
۰/۱۱۶	-۰/۴۱	-۱/۹۵۸	۰/۹۲۵	-۰/۰۲	-۰/۱۰۴	B0	عرض از مبدأ
۰/۰۰۰	-۰/۳۳	-۱/۵۹۲	۰/۰۱۵	-۰/۰۴	-۰/۱۸۱	β1	مشاغل حقوق‌بگیری
۰/۰۰۰	۰/۴۲	۲/۰۰۷	۰/۰۰۴	۰/۱۲	۰/۵۷۴	β2	مشاغل غیر حقوق‌بگیری (مشاغل آزاد)
۰/۰۰۰	-۰/۱۳	-۰/۶۲۸	۰/۰۳۴	۰/۰۶	۰/۲۸۵	β3	وضعیت شغلی فعلی
۰/۰۴۷	-۰/۰۹	-۰/۴۳۶	۰/۰۰۰	-۰/۳۲	-۱/۵۴	β4	طبقه درآمدی
۰/۰۰۰	۰/۳۷	۱/۷۸۳	۰/۰۰۰	۰/۱۳	۰/۶۳۳	β5	سن
۰/۰۴۸	-۰/۱۵	-۰/۷۳۰	۰/۰۴۴	-۰/۰۵	-۰/۲۵۵	β6	تحصیلات
۰/۰۲۱	۰/۰۶	۰/۲۶۴	۰/۸۷۴	۰/۰۰۱	۰/۰۱۷	β7	تعداد اعضای خانوار
۰/۰۰۰	۰/۳۲	۱/۵۰۷	۰/۰۰۲	۰/۱۵	۰/۶۹۲	β8	نحوه تصرف محل سکونت
۰/۰۴۵	-۰/۰۱	-۰/۰۴۸	۰/۰۰۸	-۰/۰۸	-۰/۳۹۹	β9	موقعیت اقتصادی-اجتماعی
۰/۰۳۷	۰/۰۹	۰/۴۰۵	۰/۰۰۱	۰/۰۷	۰/۳۲۵	β10	دریافت وام

منبع: محاسبات تحقیق

جدول ۲، برآورد مدل رگرسیون پروبیت وضعیت درآمدی بین دو گروه مردان و زنان را نشان می‌دهد که می‌توان با استفاده از آن تفاوت در اثرگذاری متغیرهای مستقل بر تغییرات وضعیت درآمدی بین زنان و مردان نسبت به قبل از کرونا را با هم مقایسه کرد.

۴-۲-۲. بررسی وضعیت پس انداز بین دو گروه مردان و زنان

با توجه به مدل ۱ و متغیرهای تعریف شده، پس از تخمین مدل دوم که مربوط به رگرسیون پروبیت پس انداز گروه نمونه است، جدول ۳ خلاصه نتایج را نشان می دهد.

جدول ۳. برآورد مدل رگرسیون پروبیت پس انداز بین دو گروه مردان و زنان

متغیر وابسته: پس انداز							
مرد			زن			پارامتر	متغیرهای مستقل
سطح معناداری	اثر	ضرایب	سطح معناداری	اثر	ضرایب		
۰/۱۱۷	-۰/۴۱	۲/۲۰۴	۰/۰۰۶	۰/۶۱	۳/۲۷۹	B0	عرض از مبدأ
۰/۰۰۰	-۰/۱۴	-۰/۷۵۱	۰/۱۵۲	-۰/۰۵	-۰/۲۸۶	β1	مشاغل حقوق بگیری
۰/۰۱۳	-۰/۰۵	-۰/۲۴۸	۰/۰۴۸	۰/۰۶	۰/۳۳۱	β2	مشاغل غیر حقوق بگیری (آزاد)
۰/۰۴۳	-۰/۰۶	-۰/۳۰۳	۰/۰۰۲	-۰/۱	-۰/۵۵۰	β3	وضعیت شغلی فعلی
۰/۰۰۷	-۰/۲۷	-۱/۴۲۹	۰/۰۰۰	-۰/۳	-۱/۶۰۹	β4	طبقه درآمدی
۰/۰۰۰	-۰/۲۰	۱/۰۵۲	۰/۰۱۰	۰/۰۷	۰/۳۸۷	β5	سن
۰/۰۱۲	-۰/۱۳	-۰/۶۹۷	۰/۰۰۹	-۰/۱۷	-۰/۹۱۵	β6	تحصیلات
۰/۰۲۳	-۰/۰۴	-۰/۲۳۷	۰/۰۴۷	۰/۰۴	۰/۱۸۹	β7	تعداد اعضای خانوار
۰/۰۰۰	-۰/۲۶	۱/۳۹۶	۰/۰۰۰	۰/۲۳	۱/۲۱۸	β8	نحوه تصرف محل سکونت
۰/۰۴۳	-۰/۰۳	-۰/۱۳۴	۰/۰۰۱	-۰/۱	-۰/۵۳۲	β9	موقعیت اقتصادی-اجتماعی
۰/۰۳۹	-۰/۰۷	-۰/۳۸۶	۰/۰۰۳	۰/۰۵	۰/۲۸۹	β10	دریافت وام

منبع: محاسبات تحقیق

جدول ۳، برآورد مدل رگرسیون پروبیت وضعیت پس انداز بین دو گروه مردان و زنان را نشان می دهد که می توان با استفاده از آن تفاوت در اثرگذاری متغیرهای مستقل بر تغییرات وضعیت پس انداز را بین زنان و مردان نسبت به قبل از کرونا با هم مقایسه کرد.

۴-۲-۳. بررسی وضعیت شغلی بین دو گروه مردان و زنان

با توجه به مدل ۱ و متغیرهای تعریف شده، پس از تخمین مدل سوم که مربوط به رگرسیون پروبیت وضعیت شغلی گروه نمونه است، جدول ۴ خلاصه نتایج را نشان می دهد.

جدول ۴. برآورد مدل رگرسیون پروبیت وضعیت شغلی بین دو گروه مردان و زنان

متغیر وابسته: وضعیت شغلی							
مرد			زن			پارامتر	متغیرهای مستقل
سطح معناداری	اثر	ضرایب	سطح معناداری	اثر	ضرایب		
۰/۹۰۱	-۰/۰۳	۰/۱۲۳	۰/۰۰۱	۰/۹۸	۳/۹۱۵	B0	عرض از مبدأ
۰/۰۰۰	-۰/۱۴	-۰/۵۴۸	۰/۰۳۰	-۰/۱۷	-۰/۶۹۰	$\beta 1$	مشاغل حقوق‌بگیری
۰/۰۰۵	۰/۱۱	۰/۴۵۷	۰/۰۰۰	۰/۱۸	۰/۷۳۴	$\beta 2$	مشاغل غیر حقوق‌بگیری (آزاد)
۰/۰۱۳	-۰/۰۹	-۰/۳۴۴	۰/۰۲۱	-۰/۰۹	-۰/۳۷۳	$\beta 3$	وضعیت شغلی فعلی
۰/۰۲۹	-۰/۱	-۰/۴۰۲	۰/۰۲۳	-۰/۱۲	-۰/۴۶۲	$\beta 4$	طبقه درآمدی
۰/۱۳۷	۰/۰۶	۰/۲۲۴	۰/۲۱۶	-۰/۰۴	-۰/۱۷۳	$\beta 5$	سن
۰/۰۳۹	-۰/۱	-۰/۴۱۸	۰/۰۴۲	-۰/۱۴	-۰/۵۶۰	$\beta 6$	تحصیلات
۰/۹۲۱	-۰/۰۰۱	-۰/۰۰۹	۰/۰۰۰	-۰/۱۱	-۰/۴۲۲	$\beta 7$	تعداد اعضای خانوار
۰/۰۰۰	۰/۲۲	۰/۸۸۷	۰/۰۱۵	۰/۱۴	۰/۵۴۲	$\beta 8$	نحوه تصرف محل سکونت
۰/۰۲۴	-۰/۰۷	-۰/۲۸۲	۰/۰۲۲	۰/۱	-۰/۳۸۱	$\beta 9$	موقعیت اقتصادی-اجتماعی
۰/۹۵۰	-۰/۰۰۱	-۰/۰۰۴	۰/۴۴۶	۰/۰۲	-۰/۰۷۱	$\beta 10$	دریافت وام

منبع: محاسبات تحقیق

جدول ۴، برآورد مدل رگرسیون پروبیت وضعیت شغلی بین دو گروه مردان و زنان را نشان می‌دهد که می‌توان با استفاده از آن تفاوت در اثرگذاری متغیرهای مستقل بر تغییرات وضعیت شغلی را بین زنان و مردان نسبت به قبل از کرونا با هم مقایسه کرد.

۵. بحث

در بررسی رگرسیون اول که مربوط به برآورد مدل رگرسیون پروبیت وضعیت درآمدی بین دو گروه مردان و زنان است از بین متغیرهای مستقل، متغیر وضعیت شغلی فعلی در بین زنان، دارای علامت مثبت است، درحالی‌که در رگرسیون مربوط به مردان، علامت منفی دارد و این موضوع نشان می‌دهد که زنانی که در مشاغل مزد و حقوق‌بگیری فعالیت داشته‌اند نسبت به آن‌هایی که در مشاغل آزاد مشغول بوده‌اند کاهش درآمد بیشتری را تجربه کرده‌اند و با توجه به منفی‌بودن ضریب مربوط به مشاغل حقوق‌بگیری که بدتر شدن وضعیت درآمدی مزد و حقوق‌بگیران در بخش خصوصی را نشان می‌دهد می‌توان این استدلال را داشت که بخش عمده‌ای از زنان شاغل، در بخش خصوصی مشغول به فعالیت بوده و حقوق‌بگیر بخش خصوصی هستند. این موضوع براساس آمار مربوط به کارکنان دولت به تفکیک جنسیتی نیز تأیید می‌شود. براساس سالنامه آماری سال ۱۳۹۵، کارمندان دولت تابع

قانون خدمات کشوری و قانون کار، در مجموع ۲/۳۴۱/۷۲۶ نفر در سال ۱۳۹۵ بوده‌اند، که از این تعداد ۵۹ درصد مرد و ۴۱ درصد زن هستند. این آمار در ابتدای سال ۱۴۰۰ براساس آمار سازمان اداری و استخدامی کشور، در مجموع ۲/۲۴۵/۶۲۳ نفر بوده که از این تعداد ۸۹۹/۹۰۸ نفر (۴۰/۰۷ درصد) زن و ۱/۳۴۵/۷۱۵ نفر (۵۹/۹۳ درصد) مرد بوده‌اند که البته آمار مذکور، نیروهای نظامی و انتظامی و کارکنان وزارتخانه‌های اطلاعات، دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و شرکت‌های وابسته را به دلیل محرمانه بودن در برنمی‌گیرد. این موضوع لزوم توجه بیشتر در عدالت استخدامی را نمایان می‌سازد.

با مقایسه ضرایب در دو رگرسیون مربوط به زنان و مردان از لحاظ بزرگی ضریب درمورد دریافت وام متوجه می‌شویم که دریافت وام در بین مردان سبب کاهش درآمد بیشتری نسبت به زنان شده است زیرا ضریب مربوطه در رگرسیون مربوط به مردان بزرگ‌تر از همان ضریب در رگرسیون مربوط به زنان است. نحوه تصرف محل سکونت نیز در مردان نسبت به زنان تأثیر بیشتری بر کاهش درآمد نسبت به قبل از کرونا داشته است که این موارد می‌تواند به این علت باشد که براساس ساخت اجتماعی و قانون حاکم در ایران، وظیفه تأمین معاش و سکونت بر عهده مرد می‌باشد، بنابراین دریافت‌کنندگان وام و مستأجران مرد دچار کاهش درآمد بیشتری نسبت به زنان شده‌اند.

ضریب مربوط به طبقه درآمدی در رگرسیون مربوط به زنان و مردان منفی بوده که نشان می‌دهد زنان و مردان در پایین‌ترین طبقه درآمدی بیشترین کاهش درآمد را تجربه کرده‌اند و بزرگ‌ترین ضریب در رگرسیون مربوط به زنان نشان می‌دهد این کاهش در درآمد در بین زنان پایین‌ترین طبقه درآمدی نسبت به طبقات دیگر در مقایسه با مردان بیشتر بوده است و این موضوع در واقع آسیب‌پذیرتر بودن زنانی را که در پایین‌ترین طبقه درآمدی قرار دارند، آشکار می‌سازد.

ضریب مربوط به تحصیلات در هر دو گروه زنان و مردان منفی است و نشان‌دهنده کاهش درآمد بیشتر افراد با تحصیلات کمتر در هر دو گروه زنان و مردان است و بزرگ‌تر بودن این ضریب در مردان نشان از حساس‌تر بودن درآمد مردان به تحصیلات نسبت به زنان دارد به نحوی که در مردان با افزایش تحصیلات، کاهش درآمد نسبت به زنان کاهش بیشتری می‌یابد.

منفی بودن ضریب مربوط به موقعیت اقتصادی-اجتماعی نیز نشان می‌دهد که بهبود این متغیر اثر منفی بر کاهش درآمد داشته و به عبارتی می‌توان با بهبود این متغیر از کاهش درآمد جلوگیری به عمل آورد و بزرگ‌تر بودن ضریب این متغیر در رگرسیون مربوط به زنان نشان می‌دهد که درآمد زنان با بهبود موقعیت اقتصادی-اجتماعی، آسیب کمتری نسبت به مردان خواهد دید و این متغیر می‌تواند نقش پررنگ‌تری در کاهش آسیب درآمدی در زنان نسبت به مردان ایفا کند.

مثبت بودن سن نیز نشان می‌دهد که افزایش سن تأثیر مستقیم بر کاهش درآمد در مردان و زنان دارد که با توجه به بزرگ‌تر بودن این ضریب در مردان، نشان از تأثیر بیشتر این متغیر در مردان نسبت به زنان است.

در بررسی رگرسیون دوم که مربوط به برآورد مدل رگرسیون پروبیت وضعیت پس‌انداز بین دو گروه مردان و زنان است با مقایسه ضرایب در دو رگرسیون مربوط به زنان و مردان از لحاظ بزرگی ضریب متوجه می‌شویم که دریافت وام در بین مردان سبب کاهش پس‌انداز بیشتری نسبت به زنان شده است. نحوه تصرف محل سکونت نیز در مردان نسبت به زنان تأثیر بیشتری بر کاهش پس‌انداز نسبت به قبل از کرونا داشته است به نحوی که مردان مستأجر، کاهش پس‌انداز بیشتری را نسبت به زنان مستأجر گزارش کرده‌اند. این موضوع نشان می‌دهد که احتمالاً مسئولیت بازپرداخت بخش عمده بدهی‌های خانوار شامل اقساط وام‌های دریافتی و اجاره منزل بر عهده مردها است و این موضوع باعث شده تا مردان نسبت به زنان کاهش پس‌انداز بیشتری را تجربه کنند و این واقعیت براساس ساخت اجتماعی و قوانین حاکم در ایران که وظیفه تأمین معاش و محل سکونت را بر عهده مرد می‌گذارد، قابل توجیه است.

ضرایب مربوط به طبقه درآمدی، تحصیلات و موقعیت اقتصادی-اجتماعی منفی و در زنان بزرگ‌تر از مردان است و این موضوع نشان از شدت بیشتر این متغیرها در زنان نسبت به مردان دارد به نحوی که با افزایش طبقه درآمدی کاهش در پس‌انداز کاهش می‌یابد و این کاهش در زنان شدت بیشتری نسبت به مردان دارد؛ بدین معنی که با ارتقای طبقه درآمدی، پس‌انداز زنان نسبت به مردان آسیب کمتری می‌بیند. همچنین با افزایش تحصیلات، کاهش در پس‌انداز کاهش یافته و این کاهش در زنان بیش از مردان بوده است. بدین معنا که تحصیلات در بین زنان برای جلوگیری از کاهش پس‌انداز مؤثرتر از تحصیلات در بین مردان بوده و به عبارتی زنان تحصیل کرده نسبت به مردان تحصیل کرده کاهش پس‌انداز کمتری را شاهد بوده‌اند. بزرگ‌تر بودن ضریب موقعیت اقتصادی-اجتماعی در زنان نسبت به مردان که ترکیبی از متغیرهای تحصیلات و طبقه درآمدی است نیز این مطلب را نشان می‌دهد که با ارتقای موقعیت اقتصادی-اجتماعی، بدتر شدن وضعیت پس‌انداز در زنان نسبت به مردان کاهش بیشتری دارد. بنابراین با ارتقای موقعیت اقتصادی-اجتماعی می‌توان بهبود بیشتری در وضعیت زنان ایجاد کرد.

ضرایب مربوط به سن و تعداد اعضای خانوار، مثبت و در مردان بزرگ‌تر از زنان است که نشان از تأثیرگذارتر بودن این متغیرها در مردان دارد به نحوی که افزایش سن و تعداد اعضای خانوار کاهش

بیشتری در پس انداز مردان نسبت به زنان ایجاد می کند که این موضوع را نیز می توان با وظیفه تأمین معاش زندگی به وسیله مردان مرتبط دانست.

مقایسه ضرایب مربوط به وضعیت شغلی فعلی و مشاغل غیر حقوق بگیر (آزاد) در بین زنان و مردان نشان می دهد که افرادی که در مشاغل آزاد مشغول به فعالیت بوده اند نسبت به افرادی که حقوق بگیر بوده اند کاهش پس انداز بیشتری را تجربه کرده اند و این کاهش پس انداز در بین زنان نسبت به مردان شدت بیشتری داشته است. همچنین کارکنان مستقل نسبت به کارفرمایان کاهش در پس انداز بیشتری داشته اند که این موضوع در بین زنان شدت بیشتری نسبت به مردان داشته است. در مورد مشاغل حقوق بگیر نیز ضریب مربوطه در زنان از لحاظ آماری بی معنی است. از این موارد می توان نتیجه گرفت مشاغلی که در آن ها زنان مشغول به فعالیت هستند از امنیت شغلی و پایداری کمتری نسبت به مشاغل مردان برخوردار است و این موضوع لزوم توجه بیشتر به نوع استخدام و به کارگیری بانوان به وسیله کارفرمایان را نشان داده و در این امر رصد بیشتری به وسیله مسئولان ذی ربط لازم است.

در بررسی رگرسیون سوم که مربوط به برآورد مدل رگرسیون پروبیت وضعیت شغلی بین دو گروه مردان و زنان است، با مقایسه ضرایب در دو رگرسیون مربوط به زنان و مردان از لحاظ بزرگی ضریب متوجه می شویم که در مشاغل حقوق بگیر، با توجه به منفی بودن ضریب، افراد شاغل در بخش خصوصی بیشترین آسیب را از کرونا متحمل شده اند که با توجه به بزرگ تر بودن ضریب در رگرسیون مربوط به زنان می توان گفت این آسیب و زیان شغلی در زنان بیش از مردان بوده است. با توجه به منفی شدن ضریب مربوط به مشاغل غیر حقوق بگیر (آزاد)، کارکنان مستقل نسبت به کارفرمایان، بدتر شدن در وضعیت شغلی را بیشتر تجربه کرده اند که این موضوع در بین زنان شدت بیشتری نسبت به مردان داشته است. ضریب مربوط به وضعیت شغلی فعلی نیز نشان می دهد که مشاغل آزاد بیش از مشاغل حقوق بگیر دچار زیان شغلی شده اند که بزرگ تر بودن این ضریب در زنان نشان از شدت بیشتر آسیب شغلی در زنان نسبت به مردان است؛ بنابراین می توان گفت زنان شاغل، مشاغل آسیب پذیرتری نسبت به مردان شاغل دارند و در هنگام وقوع بحران هایی نظیر بحران همه گیری کووید-۱۹ آسیب شغلی بیشتری خواهند دید.

نحوه تصرف محل سکونت در مردان نسبت به زنان تأثیر بیشتری بر زیان شغلی نسبت به قبل از کرونا داشته است به نحوی که مردان مستأجر، بدتر شدن وضعیت شغلی خود را بیشتر از زنان گزارش کرده اند. بدتر شدن وضعیت شغلی مستأجران می تواند به این علت باشد که معمولاً این قشر مشاغل ضعیف تر و ناپایدارتری را نسبت به مالکان دارند و احتمالاً یکی از دلایلی که هنوز نتوانسته اند مالک

منزل شوند نیز همین وضعیت شغلی آنان است. بنابراین در هنگام وقوع بحران‌هایی نظیر بحران کووید-۱۹، احتمال از دست دادن شغل در مستأجران بیشتر از مالکان است که براساس نتایج فوق مردان مستأجر وضعیت شغلی بدتری را نسبت به زنان تجربه کرده‌اند.

ضریب مربوط به طبقه درآمدی، تحصیلات و موقعیت اقتصادی-اجتماعی در زنان بزرگ‌تر از مردان است و این موضوع نشان از شدت بیشتر این متغیرها در زنان نسبت به مردان دارد به نحوی که با افزایش طبقه درآمدی زنان شغلی کاهش می‌یابد و این کاهش در زنان شدت بیشتری نسبت به مردان دارد؛ بدین معنی که با ارتقای طبقه درآمدی، وضعیت شغلی زنان نسبت به مردان آسیب کمتری می‌بیند. همچنین با افزایش تحصیلات، زنان شغلی کاهش یافته و این کاهش در زنان بیش از مردان بوده است؛ و این بدین معنا است که تحصیلات در بین زنان برای جلوگیری از بدتر شدن وضعیت شغلی مؤثرتر از تحصیلات در بین مردان بوده است. بزرگ‌تر بودن ضریب موقعیت اقتصادی-اجتماعی در زنان نسبت به مردان نیز که ترکیبی از متغیرهای تحصیلات و طبقه درآمدی است، این مطلب را نشان می‌دهد که با ارتقای موقعیت اقتصادی-اجتماعی، بدتر شدن وضعیت شغلی در زنان نسبت به مردان کاهش بیشتری یافته و با بهبود موقعیت اقتصادی-اجتماعی، آسیب شغلی زنان بیشتر از مردان کاهش پیدا کرده است.

۶. نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر در جست‌وجوی این پرسش بود که همه‌گیری ویروس کرونا چه اثراتی را بر سطح درآمد، پس‌انداز و وضعیت شغلی افراد در شهر مشهد از ابتدای همه‌گیری (بهمن ۱۳۹۸) تا زمان جمع‌آوری داده‌های پرسشنامه (شهریور ۱۴۰۰) گذاشته است که به روش رگرسیون پروبیت و با استفاده از نرم‌افزار SPSS سنجش شد. با توجه به اینکه تاکنون چنین تحقیقی در ایران انجام نشده است و در تحقیقات مشابه خارجی نیز تأثیر متغیرهایی نظیر وام و طبقه اقتصادی-اجتماعی بررسی نشده، از این حیث تحقیق حاضر دارای نوآوری است. با توجه به اینکه، این بیماری بیشترین آسیب را به بخش خدمات و به خصوص خدمات گردشگری وارد آورده است و اقتصاد مشهد نیز وابسته به این بخش است. به این ترتیب در مطالعه‌ای موردی، تأثیرات کرونا بر اقتصاد شهر مشهد بررسی شد تا از این رهگذر بتوان با شناسایی عوامل مؤثر در کاهش درآمد، پس‌انداز و بدتر شدن وضعیت شغلی و ارائه راهکارهایی، موجبات برون‌رفت از وضعیت موجود در مواقع بروز بحران‌هایی نظیر همه‌گیری کووید-۱۹ در کمترین زمان ممکن فراهم آید.

براساس یافته‌های تحقیق، از دیدگاه پرسش‌شوندگان، در تحقیق حاضر در هر سه رگرسین وضعیت درآمدی، وضعیت پس‌انداز و وضعیت شغلی، تأثیر متغیرهای دموگرافی مانند سن و تحصیلات بر بدتر شدن وضعیت درآمدی، بدتر شدن وضعیت پس‌انداز و بدتر شدن وضعیت شغلی، همسو با تحقیقات پالانو و همکاران (۲۰۲۰) مک‌جی و همکاران (۲۰۲۲)، بیلند و همکاران (۲۰۲۲)، دانگ (۲۰۲۰)، چی بوکاری و همکاران (۲۰۲۰) و اهلرت (۲۰۲۱) معنی‌دار هستند. از لحاظ علامت نیز این متغیرها، همسو با تحقیقات پیشین است.

این موضوع در تضاد با نتایج تحقیقات حقیقی و بهارلو در مورد اقتصاد آمریکا و همچنین آلون و همکاران و چی بوکاری و همکاران است که آسیب بیشتر در زنان را مشاهده و گزارش کرده بودند و این موضوع، توجه بیشتر به ویژگی‌های ساختاری در هر جامعه را مشخص و لزوم انجام دادن تحقیقات مشابه در کشورهای مختلف را نمایان می‌سازد.

در بین مشاغل مختلف، مشاغل آزاد نسبت به مشاغل دولتی و حقوق‌بگیران، آسیب بیشتری از کرونا دیده بودند. این نتایج با توجه به اینکه بخش عمده اقتصاد مشهد از نوع خدمات و عموماً خدمات گردشگری است، حمایت می‌شود، چرا که براساس اعلام نهادهای ذی‌ربط، مانند بانک مرکزی و سازمان گردشگری و میراث فرهنگی، این بخش بیشترین آسیب را از همه‌گیری کرونا متحمل شده است. بنابراین منطقی است افرادی که در این بخش مشغول به فعالیت بوده‌اند، که عموماً مربوط به مشاغل آزاد و حقوق‌بگیران بخش خصوصی هستند، بیشترین آسیب را تجربه کرده باشند. تمایل فراوان برای استخدام در مشاغل دولتی نیز به همین علت می‌تواند باشد. این موضوع نیز نوآوری دیگری در پژوهش حاضر است که در تحقیقات مشابه خارجی مشاهده نشده بود و با توجه به اهمیت اشتغال در بخش خصوصی و دولتی در جامعه ایران به بحث و بررسی در این زمینه پرداخته شد. در این خصوص، آسیب و زیان شغلی در زنان بیش از مردان بوده است. بنابراین می‌توان اظهار داشت که زنان شاغل، مشاغل آسیب‌پذیرتری نسبت به مردان شاغل دارند و در هنگام وقوع بحران‌هایی نظیر بحران همه‌گیری کووید-۱۹ آسیب شغلی بیشتری نسبت به مردان خواهند دید.

دریافت‌کنندگان وام نسبت به آن‌هایی که وامی دریافت نکرده‌اند کاهش در پس‌انداز و کاهش در درآمد بیشتری را تجربه کرده‌اند، علت این موضوع می‌تواند این باشد که اکثر وام‌گیرندگان اقدام به گرفتن وام با مبالغ پایین کرده‌اند که امکان سرمایه‌گذاری آن وجود نداشته و عمدتاً در درمان و تغذیه مصرف شده است و لذا افراد با بدهی‌های حاصل از اقساط این وام‌ها مواجه شده و سبب کاهش در پس‌انداز آن‌ها شده است. بنابراین برای پرهیز از این مشکل، دولت باید تدابیری بیندیشد که وام‌ها در فعالیت‌های تولیدی سرمایه‌گذاری شوند تا در بلندمدت همه مردم از منافع حقیقی آن بهره‌مند شوند.

آسیب بیشتر مردان نسبت به زنان در این زمینه می‌تواند به علت ساخت اجتماعی و قوانین حاکم در ایران باشد که وظیفه تأمین معاش را بر عهده مرد می‌گذارد. براساس یافته‌های تحقیق، افراد پایین‌ترین طبقه درآمدی بیشترین کاهش در درآمد، پس‌انداز و بدتر شدن وضعیت شغلی را داشته که با تحقیقات چی بوکاری و همکاران^۱ (۲۰۲۰) جنسنز و همکاران^۲ (۲۰۲۰)، کانسیم و همکاران^۳ (۲۰۲۰)، شرستا و همکاران^۴ (۲۰۲۰) و مک‌جی و همکاران (۲۰۲۲) ارتباط بسیار نزدیکی را نشان می‌دهد. البته تفاوت تحقیق حاضر در این مورد با تحقیقات مشابه این است که در این تحقیق از مناطق درآمدی استفاده شده که این مناطق براساس تقسیم‌بندی حوزه‌های درآمدی، به وسیله شهرداری مشهد، مشخص شده و بر این اساس، شهر به سه منطقه درآمدی پایین، متوسط و بالا تقسیم‌بندی شده است. همچنین با ارتقای طبقه درآمدی، تحصیلات و بهبود موقعیت اقتصادی-اجتماعی، آسیب شغلی، درآمدی و پس‌اندازی زنان نسبت به مردان، کاهش بیشتری دارد.

۷. پیشنهادها

با توجه به نتایج پژوهش باید از افراد مسن و افراد ساکن در پایین‌ترین طبقه درآمدی جامعه و مستأجران حمایت بیشتری برای غلبه بر آثار منفی ناشی از کووید-۱۹ به عمل آورد. در این راستا با توجه به اثر منفی وام، که بیشتر در مخارج مصرفی و معمولاً با مبالغ پایین اخذ شده بود و کمکی به بهبود وضعیت موجود نمی‌کند، بسیار مناسب‌تر می‌شد اگر مبالغ وام‌ها بلندمدت‌تر بوده و برای خرید کالاهای سرمایه‌ای و بادوام مانند مسکن سوق داده شود تا از تعداد خانوارهای اجاره‌نشین نیز کاسته شود و بتواند از آثار کاهش پس‌انداز در بحران‌هایی همانند آنچه که در بحران همه‌گیری کووید-۱۹ اتفاق افتاد جلوگیری کند. البته تحقیقات بیشتر در این زمینه ضروری است؛ زیرا در اقتصاد ایران بانک‌ها نقش بسزایی در تأمین مالی بر عهده دارند، لذا ضروری است تا با انجام دادن تحقیقات بیشتر و استفاده از داده‌های بانک‌ها در زمینه وام‌های اعطایی و رهگیری این وام‌ها به نتایج محکم‌تر و قطعی‌تری دست یافت. شاید این موضوع کلید بسیاری از مشکلات حال حاضر اقتصاد ایران باشد، اقتصادی که بسیار به سیستم بانکی متکی است. همچنین با توجه به آسیب‌پذیری بیشتر زنان نسبت به مردان در مشاغل آزاد و حقوق‌بگیران بخش خصوصی، می‌توان با توجه بیشتر به بیمه‌های عمر و

1. Chei Bukari

2. Wendy Janssens

3. Monica K. Kansime

4. Nistha Shrestha

بیمه‌های مشاغل و حرف مختلف از نااطمینانی‌های موجود در مشاغل آزاد کاست تا در شرایط بحران، افراد شاغل در این‌گونه مشاغل آسیب کمتری ببینند.

از آنجا که مردان بیش از زنان در فعالیت‌های درآمدزا در جامعه مشارکت دارند و جامعه ایران از این لحاظ جامعه‌ای سنتی است که در آن زنان بیشتر به شغل خانه‌داری مشغول هستند و به‌طور طبیعی در چنین بحران‌هایی صدمات اقتصادی کمتری می‌بینند. به این ترتیب توجه به ساختارهای اجتماعی و برنامه‌ریزی با تمرکز بر تفاوت‌های اجتماعی نسبت به سایر کشورها، حائز اهمیت است و لزوم داشتن برنامه‌ای اسلامی- ایرانی براساس قابلیت‌ها و تفاوت‌های فرهنگی با دیگر جوامع بیش‌ازپیش نمایان می‌شود.

با توجه به منفی بودن ضرایب مربوط به تحصیلات و طبقه درآمدی و موقعیت اقتصادی- اجتماعی نیز می‌توان تدابیری اندیشید تا در بلندمدت با بهبود وضعیت آموزش و سطح تحصیلات جامعه و همچنین کاهش قشر ضعیف جامعه از طریق سیاست‌های حمایتی خرد و البته سیاست‌های کلان اقتصادی و درنهایت ارتقای موقعیت اقتصادی- اجتماعی افراد جامعه، احتمال شکست در زمان وقوع بحران‌هایی همانند بحران همه‌گیری کووید-۱۹ را کاهش داد و از میزان آسیب‌پذیری جامعه در چنین بحران‌هایی کاست و به مقاوم‌سازی اقتصاد مبادرت ورزید.

۸. تعارض منافع

این مقاله فاقد هرگونه تعارض منافع است.

References

- Alon, T. M., Doepke, M., Olmstead-Rumsey, J., & Tertilt, M. (2020). The impact of COVID-19 on gender equality. *National Bureau of Economic Research Working Paper No. 26947*.
- Amini, A. R. (2003). *Measuring and analyzing the role of productivity growth in the production growth of the transportation sector in the third development plan*. The productivity promotion committee of the Ministry of Roads and Transportation. (In Persian)
- Bazazian, S., & Rajaei, Y. (2007). the relationship between socio-economic status and mental and physical health. *Iranian Psychologists' Developmental Psychology Quarterly*, 3(11). (In Persian)

- Beland, L., Brodeur, A., Mikola, D., & Wright, T. (2022). The short-term economic consequences of COVID-19: Occupation tasks and mental health in Canada. *Canadian Journal of Economics / Revue canadienne d'économique*, 55(S1), 214–247. <https://doi.org/10.1111/caje.12543>
- Betti, G., Mangiavacchi, L., & Piccoli, L. (2020). Women and poverty: Insights from individual consumption in Albania. *Review of Economics of the Household*, 1-23.
- Bukari, C., Essilfie, G., Aning-Agyei, M. A., Otoo, I. C., Kyeremeh, C., Owusu, A. A., ... & Bukari, K. I. (2020). Impact of COVID-19 on poverty and living standards in Ghana: A micro-perspective. *Cogent Economics & Finance*, 9(1), 1879716. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-37910/v1>
- Cajner, T., Crane, L. D., Decker, R. A., Grigsby, J., Hamins-Puertolas, A., Hurst, E., ... & Yildirmaz, A. (2020). *The US labor market during the beginning of the pandemic recession* (No. w27159). National Bureau of Economic Research.
- Cohen, A. (2004). Effects of stress and social support or recurrence in bipolar disorder. *Journal of Affective Disorders*, 85, 620-631.
- Daley, M. C., & Williams, P. R. (2002). Optimal indicators of socio-economic status for health research. *American Journal of Public Health*, 92(7), 1151-1157.
- Dang, H. A. H., & Nguyen, C. V. (2021). Gender inequality during the COVID-19 pandemic: Income, expenditure, savings, and job loss. *World Development*, 140, 105296. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2020.105296>
- Depew, B., & Price, J. (2018). Marriage and the economic status of women with children. *Review of Economics of the Household*, 16(4), 1049-1061.
- Duflo, E. (2012). Women Empowerment and Economic Development. *Journal of Economic Literature*, 50(4), 1051–79.
- Ecob, R., & Smith, G. D. (1999). Income and health: what is the nature of the relationship? *Social Science and Medicine*, 48(5), 693-705.
- Ehlert, A. (2021). The socio-economic determinants of COVID-19: A spatial analysis of German county level data. *Socio-Economic Planning Sciences*, 78, 101083. <https://doi.org/10.1016/j.seps.2021.101083>

- Foucault, M., & Galasso, V. (2020). *Working after covid-19: Cross Country evidence from real-time survey data*. Science Po CEVIPOF Research Note 9.
- Fuchs, V. (1993). Poverty and Health: asking the Right Questions. In *Medical Care and the Health of the Poor*. David E. Rogers and Eli Ginzberg, eds. Boulder: Westview Press.
- Getzen, T. E. (2008). Health Economics: Principles and Flow of Resources. Translated by: M. Nekoui Moghadam, M. R. Amir Ismaili, M. A. Bahrami. Tehran: Parsa.
- Grossbard-Shechtman, S. A., & Neuman, S. (1988). Women's labor supply and marital choice. *Journal of Political Economy*, 96(6), 1294-1302. (In Persian)
- Grossman, M. (2000). The Human Capital Model. In *Handbook of Health Economics*, ed. A.J. Culyer and J. P. Newhouse. Amsterdam: Elsevier, 347-408.
- Haqiqi, I., & Bahalou H. M. (2021). Assessment of COVID-19 Impacts on U.S. Counties Using the Immediate Impact Model of Local Agricultural Production (IMLAP). *Agricultural Systems*, 190(2021), 103132.
- Hupkau, C., & Petrongolo, B. (2020). COVID-19 and gender gaps: Latest evidence and lessons from the UK. *VoxEU. org*, 22. <https://voxeu.org/article/covid-19-and-gender-gapslatest-evidence-and-lessons-uk>
- ILO (2020). *COVID-19 and the world of work: Impact and policy responses*. ILO Monitor (1st Ed.). Geneva: International Labour Organization.
- Janssens, W., Pradhan, M., Groot, R., Sidze, E., Donfouet, H., & Abajobir, A. (2020). The short-term economic effects of COVID-19 on low-income households in rural Kenya: An analysis using weekly financial household data. *World Development*, 138(2021), 105280.
- Kansiime, M., Tambo, J., Mugambi, I., Bundi, M., Augustine Kara, A. & Owuor, C. (2020). COVID-19 implications on household income and food security in Kenya and Uganda: Findings from a rapid assessment. *World Development*, 137(2021), 105199.
- Kerlinger, F. N., Pedhazur, E. J. (2019). Multiple regression in behavioral research. Translated by: H. Sarai. Tehran: Samt Publications.

- MacGee, J., Pugh, T. M., & See, K. (2022). The heterogeneous effects of COVID-19 on Canadian household consumption, debt and savings. *Canadian Journal of Economics/Revue canadienne d'économique*, 55, 54-87. <https://doi.org/10.1111/caje.12546>.
- Salimifar, M., Seifi, A., & Moshkabadi M. H. (2022). The effects of Covid 19 outbreak on people's savings in Mashhad with a focus on resistance economics. *Basij Strategic Studies Quarterly*, 25(95). <https://dorl.net/dor/20.1001.1.1735501.1401.25.95.5.2> (In Persian)
- Sannigrahi, S., Pilla, F., Basu, B., Sarkar Basu, A., & Molter, A. (2020). Examining the association between socio-demographic composition and COVID-19 fatalities in the European region using spatial regression approach. *Sustainable Cities and Society*, 62(2020), 102418. www.elsevier.com/locate/scs
- Schoon, I. (2002). The long-term influence of socioeconomic disadvantage on the psychological adjustment of women. *Zeitschrift fur Psychosomatische Medizin und Psychotherapie*, 48(4), 381-395.
- Shirdel, E., Hamikargar, F., & Sohrabzade, M., (2021). Corona and Family Challenges: A Phenomenological Study of the Lived Experience of the Youth of Sistan and Baluchestan. *Journal of Women and Families Cultural-Educational*, 16(55). (In Persian)
- Shrestha, N., Shad, M. Y., Ulvi, O., Khan, M. H., Karamelic-Muratovic, A., Nguyen, U. S. D., ... & Haque, U. (2020). The impact of COVID-19 on globalization. *One Health*, 11, 100180. <https://doi.org/10.1016/j.onehlt.2020.100180>
- Subramanian, S. V., & Kawachi, I. (2004). Whose health is affected by income inequality? Retrieved from: <http://www.elsevier.com/healthplace>
- Sumner, A., Hoy, C., & Ortiz-Juarez, E. (2020). *Estimates of the impact of COVID-19 on global poverty* (No. 2020/43). WIDER working paper.
- Suri, A. (2014). *Advanced Econometrics* (4th Ed.). Vol. 2. Tehran: Farghazini Publication. (In Persian)
- Viezzer, J., & Biondi, D. (2021). The influence of urban, socio-economic, and eco-environmental aspects on COVID-19 cases, deaths and mortality: A multi-city case in the Atlantic Forest, Brazil. *Sustainable Cities and Society*, 69, 102859. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2021.102859>

- Vos, R., Martin, W., & Laborde, D. (2020). As COVID-19 spreads, no major concern for global food security yet. *International Food Policy Research Institute Blog*, 10.
- Wenham, C., Smith, J., & Morgan, R. (2020). COVID-19: the gendered impacts of the outbreak. *The lancet*, 395(10227), 846-848.
- World Bank (2020a). Assessing the economic impact of COVID-19 and policy responses in sub-Saharan Africa. Africa's Pulse. Washington, DC: World Bank Group.
- World Health Organization. (2005). A users guide to the Self Reporting Questionnaire. Geneva: Division of Mental Health, WHO.
- World Health Organization (2019). Report of the Secretary-General. Special edition: progress towards the Sustainable Development Goals. <https://undocs.org/E/2019/68>
- World Health Organization. (2023). <https://covid19.who.int/data>